

Cumhuriyetin 100. Yılında Arkeolojik Kazılar: Ankara

Sefa KÖSE*

Özet

Ankara ilinde keşfedilmiş en eski tarih öncesi kalıntılar Eski Taş Çağına kadar uzanmaktadır. Ankara Tunç Çağında Hatti Uygarlığına ev sahipliği yapmaktaydı. Bunu Milattan Önce 2. Bin yılda Hitit Uygarlığı dönemi, Milattan Önce 10. yy'de ki Frigya Uygarlığı dönemi takip etmiştir. Sonrasında bölgede Lidya hâkimiyeti görülmektedir. Bu hâkimiyeti Farslar, Makedonlar, Galatyalılar, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu dönemleri takip etmektedir.

Ankara sınırlarında çeşitli arkeolojik alanlarında bahsi geçen medeniyetlerin maddi kalıntılarına ulaşmak için bilimsel kazılar ve kurtarma kazıları şeklinde birçok kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bunların hiç şüphesiz çok büyük bir kısmı Türk müzeciliği adına köklü bir yapıya sahip olan Anadolu Medeniyetleri Müzesi Başkanlığında gerçekleştirilen kazılardır. Bu makalede tüm kazıların tek bir çatı altında toplanması hedeflenmektedir. Ankara Tarihine ışık tutan, kazısı yapılan merkezlerin bilgileri tek bir çalışmada bilim dünyasına sunulmuştur. Cumhuriyetin 100. Yılına değin Ankara özelinde soluksuz devam eden arkeolojik kazıların bilimsel çıktılarıyla beraber elde ettiğimiz veriler hazırladığımız kazı haritasına işlenerek görsellik ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ankara, 100. Yıl, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara Tarihi

Archaeological Excavations in The 100th Year of The Republic: ANKARA

Abstract:

The oldest prehistoric remains discovered in Ankara date back to the Palaeolithic Age. Ankara was home to the Hatti Civilisation in the Bronze Age. This was followed by the Hittite Civilisation period in the 2nd millennium BC and the Phrygian Civilisation period in the 10th century BC. Afterwards, Lydian domination is seen in the region. This domination is followed by the Persians, Macedonians, Galatians, Roman Empire, Byzantine Empire, Seljuk and Ottoman Empire periods.

Many excavations in the form of scientific excavations and rescue excavations have been carried out in order to reach the material remains of the civilisations mentioned in various archaeological sites within the borders of Ankara. Undoubtedly, a very large part of these are the excavations carried out under the Directorate of the Museum of Anatolian Civilisations, which has a deep-rooted structure on behalf of Turkish museology. This article aims to gather all excavations under a single roof. The information of the excavated centres shedding light on the history of Ankara is presented to the scientific world in a single study. The data we have obtained together with the scientific outputs of the archaeological excavations, which continued breathlessly in

*Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, sefa.kose69@gmail.com

ORCID : <https://orcid.org/0000-0001-6197-4210>

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Köse, S. (2023). Cumhuriyetin 100. Yılında Arkeolojik Kazılar Ankara. *Külliyeye*, [Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı], 543-566.
<https://doi.org/10.48139/aybukulliyeye.1359520>

Makale Bilgisi / Article Information:

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
13 Eylül 2023	22 Ekim 2023	Derleme Makalesi	543-566
13 September 2023	22 October 2023	Review Article	

Ankara until the 100th anniversary of the Republic, have been processed on the excavation map we have prepared and visuality has been tried to be brought to the fore.

Keywords: Ankara, 100th Year, Museum of Anatolian Civilisations, History of Ankara

Expanded Abstract

In recent years, studies on settlement archaeology have attempted to investigate the reasons that play a role in the site selection of archaeological centres in Anatolia. Geographical features (such as sun, wind, plant community, water, animal abundance, physical structure), political environment and economic needs have played a key role in site selection since the first day human beings started to make Anatolia their home. While settlements continued to be used over the millennia, most settlements were abandoned either completely or partially because they did not meet the conditions of the time. The beginning of this process for Anatolia dates back to Palaeolithic Ages (Parlıtı-Caner, 2021: 31, 37-40, 41-43; Parlıtı-Kocaispir, 2022: 2032, 2045-2046).

The historical sequence of Ankara, which has been home to ancient civilisations, takes us as far back as the Palaeolithic Age. Stone tools dating back to the Paleolithic Period have been found in geographies such as Etiyokuşu, Keçiören, Sındıran Yanıktarla and Ergazi in terms of typological and technological aspects. The archaeological evidence found in Keçiören is evidence of life in the Epi-Paleolithic and Neolithic Periods (Kartal, 2005: 55, 63). Afterwards, the settlements dating to the Late Chalcolithic Period at Çayyolu Höyük in Çayyolu neighbourhood of Yenimahalle District yielded pottery, spindle whorls, seals, copper-bronze objects, bone and stone tools. (Arslan-Bertram ve Bertram, 2013: 140-141, 145).

While the Late Chalcolithic Age and Early Bronze Age hosted cultural civilisations around Ankara, the first centralised state structuring took place in the second millennium BC in the wide geography including Ankara. This first political state organisation, defined as the Hittites (1750-1200 BC), is notable for its distinctive pottery, hand axes, figurines, religious structures and new architectural features in folk culture (Erzen, 2010: 24). As a result of this study, before Anatolia became a Turkish homeland, Phrygians, Persians, Galatians, Hellenes (Hellenistic Period starting with Alexander the Great), Romans and Byzantines dominated Ankara and its surroundings after the Hittites. In this article, the archaeological centres, which are the monuments of Ankara, which is home to many cultures, civilisations and states, are tried to be presented to the reader as a whole. These excavations are Çankırıkapı, Gavur Castle, Fidanlık, Karalar, Etiyokuşu, Karaoğlan, Hacıbayram Hill, Ankara Station Byzantine Tomb, Bitik Höyük, Anıtkabir Tumulus, Gordion/Yassihöyük, Polatlı, Sarıyar/Sarıyer, Gordion Great Tumulus, Asarcık Höyük, Koçumbeli, Ahlatlıbel, Karayavşan, Odtü Great 1st and 2nd Tumuli, Mamaderesi Tumulus, Hacıtuğrul Höyük, Kızlarkayası A Tumulus, Yalacık Tumulus, Polatlı Kayabaşı Village Mosaic Excavation, Kıranharman

Külliye

Tumulus, Juliopolis Necropolis, Külhöyük, Ulus Ruined Bath / Eyne Bey Bath, Ankara Roman Bath, Boyalık Necropolis, Augustus Temple, Haymana Bahçecik Necropolis, Dadastana Necropolis, Maltepe, Parnassos, Çayyolu Höyük, Akyurt Kalaba Tumulus, Balgat Roman Tomb, Yumurtatepe (Demetevler) Tumulus, Julianus Column, Sinap Formation, Ankara Castle, Güdül Çağa Roman Bath, Akköprü, Çankaya Tayyare Square, Kalecik Castle, Sincan Höyük, Gölbaşı Oyaca Boyalık Necropolis, Haymana Yaprakinkale, Evren Cebirli Fossil Bed, Evren Solakuşağı Tumulus, Nallıhan Çömlektepe, Polatlı Belkavak Tumulus, Polatlı Acıkırı Tumuli, Polatlı Beyceğiz Tumulus, Güdül Kurgans, Nallıhan Yenice Small Tumulus, Beypazarı Yağmurkayası Tumulus, Kahramankazan Karalar, Kızılcahamam Mahkemeağacını, Çubuk Akkuzulu Tumulus, Keçiören Ovacık, Akyurt, Elecik Kızıleşik Tumulus, Ergazi.

Undoubtedly, a very large part of these are the excavations carried out under the Directorate of the Museum of Anatolian Civilisations, which has a deep-rooted structure on behalf of Turkish museology. In this study, excavations and drilling works carried out in many different districts of the capital Ankara are tried to be briefly presented. When these data are analysed, we see that the most excavation works were carried out in Polatlı and Altındağ districts. These are followed by Çankaya, Nallıhan and Haymana districts. More than sixty excavation works have been included in the map of Ankara created by us in order to see their locations more clearly and to facilitate interpretation.

Giriş

Son yıllarda yerleşim arkeolojisine dönük çalışmalarla Anadolu'daki arkeolojik merkezlerin yer seçiminde rol oynayan nedenler araştırılmaya çalışılmaktadır. İnsan evladının Anadolu'yu yurt edinmeye başladığı ilk günden itibaren coğrafi özellikler (güneş, rüzgâr, bitki topluluğu, su, hayvan bolluğu, fiziki yapı gibi), siyasal ortam ve ekonomik ihtiyaçlar yer seçiminde kilit rol oynamıştır. Binyıllar içerisinde yerleşimler kullanılmaya devam etmişken çoğu yerleşim zamanın şartlarına uymadığı için ya tamamen ya da kısmi zamanlı terkedilmiştir. Anadolu için bu sürecin başlangıcı Paleolitik Çağlara dayanmaktadır (Parlıtı-Caner, 2021: 31, 37-40, 41-43; Parlıtı-Kocaispir, 2022: 2032, 2045-2046).

Kadim medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Ankara'nın tarihi silsilesi bizleri Paleolitik Çağlar kadar geriye götürmektedir. Etiyokuşu, Keçiören, Sındıran Yanıklar, Ergazi gibi coğrafyalarda tipolojik ve teknolojik açıdan Paleolitik Döneme tarihlenen taş aletler ele geçmiştir. Keçiören'de ele geçen arkeolojik kanıtlar ise Epi-Paleolitik ve Neolitik Dönemlerde yaşam olduğuna kanıttır (Kartal, 2005: 55, 63). Sonrasında, Yenimahalle İlçesi, Çayyolu semtinde bulunan Çayyolu Höyük'ün Geç Kalkolitik Döneme tarihlenen yerleşimlerinde çanak-çömlekler, ağırşaklar, mühürler, bakır-tunç objeler, kemik ve taş aletler ele geçmiştir (Arslan-Bertram ve Bertram, 2013: 140-141, 145).

Geç Kalkolitik Çağı ve Erken Tunç Çağına kadar geçen süreçte Ankara çevresine kültürel medeniyetler ev sahipliği yapmışken MÖ 2. Binyıl içerisinde Ankara'yı da içerisinde alan geniş coğrafyada ilk merkezi devlet yapılanması gerçekleşmiştir. Hititler olarak tanımlanan bu ilk siyasi devlet yapılanmasının (MÖ 1750-1200) halk kültüründe kendine özgü çanak-çömlekleri, el baltaları, figürinleri yanı sıra dini yapılanmaları ve yeni mimari özellikleri dikkati çekmektedir (Erzen, 2010:24).

Yaptığımız bu çalışma neticesinde Anadolu Türk yurdu olmadan evvel Hititlerden sonra Ankara ve çevresine Frigler, Persler, Galatlar, Hellenler (Büyük İskender'le başlayan Hellenistik Dönem), Romalılar ve Bizanslılar egemen olmuştur. Bu makalede çok sayıda kültür, medeniyet ve devlete ev sahipliği yapan Ankara'nın abideleri olan arkeolojik merkezler bütün halinde okuyucuya sunulmaya çalışılmıştır.

ANKARA'DA KAZI ÇALIŞMALARI YAPILAN ARKEOLOJİK MERKEZLER

Çankırıkapı 1926-1943

Ankara Ulus semtinde, Çankırı Caddesinin batısında bulunan kazı yeri, bugün Yıba Çarşısı ile Maliye Okulu arasındaki alanı kapsamaktadır. Tepe, doğudan batıya doğru yaklaşık 250 m. çapa sahiptir (Dolunay, 1948: 212). İlk kazılar 1926 yılında Harmankaya tarafından yapılmıştır. 1938-39 yıllarında Hamit Zübeyr'in başkanlığı ile bu tepede kültür tabakalarını araştırmak amacıyla iki dönem çalışılmıştır. A. İnan, Çankırıkapı kazılarının 1937 - 1943 yılları arasında da devam ettiğini kaydetmiştir (İnan, 1948: 34).

Çankırıkapı höyüğünde yapılan kazı ve sondaj çalışmalarına göre höyük Frig Dönemine kadar uzanmaktadır (Arslan 1991). Burada yapılan kazılarda ortaya çıkan Roma Hamamı, antik Ankyra'nın en büyük yapısıdır (Bosch 1948: 212-218).

Gavur Kalesi 1930/ 1993-1998

Gavur Kalesi, Ankara ili Haymana ilçesinin Dereköy mahallesinde konumlanan bir kaledir. İlk kez Mustafa Kemal Atatürk'ün katkılarıyla, 1930 da Dr. Hans Henning Van der Osten tarafından araştırılmıştır. Bu çalışmayı takip eden süreçte Dr. Stephen Lumpsden 1993-98 yıllarında çalışma yapmıştır.

Fidanlık 1932

Ankara Gazi Orman Fidanlığı'nda yer almaktadır. 1932 yılında Gazi Orman Fidanlığı'nda havuz için toprak kazılırken yığma toprağı kaldırılan bir Frig mezarına tesadüfen rastlanılmış ve zengin buluntuları H.Z. Koşay tarafından incelenerek yayınlamıştır. Mezarın yığma toprağı içinde dağınık bir şekilde saçılmış bronz malzeme kaldırıldıktan sonra yuvarlak kaideli taş bir yapıya rastlanılmıştır. Mezarda gömüye rastlanılmamıştır. Duvara benzeyen taş yığıntısının bir kenarında, tunçtan bir halkaya geçirilmiş durumda mızrak uçları ve paslı demir parçaları bulunmuştur. Ayrıca 3 adet bronz kulplu kâse, 2 adet bronz kepe, 2 adet fibula, bronz süzgeçli ibrik ağzı ve yonca ağzılı bir kap ile bronz düğmecikler bulunmuştur. Koşay tarafından MÖ 8. yy'a tarihlendirilmiştir (Koşay 1933: 5-6).

Ahlatlıbel 1933

Ahlatlıbel, Ankara İlinin Çankaya İlçesinde konumlandırılmaktadır (Ünar 2020, 138). 1933 de Atatürk'ün teşvikleri ile ilk kez Hamit Zübeyr Koşay'ın başkanlığında kazısı gerçekleştirilmiştir (Koşay 1934). Türk arkeologları tarafından kazısı yapılan ilk prehistorik yerleşme yeridir. Aynı zamanda Atatürk'ün de ziyaretini gerçekleştirdiği ender Türk kazılarından birisidir. 2006 yılında ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi tarafından survey çalışması başlatılmıştır (Bertram 2008: 75).

Küllüye

Karalar 1933

Ankara'nın Kahramankazan İlçesi, Karalar Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. 1933 yılında Remzi Oğuz Arık ilk dönem çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Köyün içerisinde açılan sondajın ardından bir de Tümülüs açığa çıkarılmıştır. İlk çalışmalarda höyükte bir sondaj çalışması gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bir Tümülüs'te çalışmalar devam ettirilmiştir.

“*Karalar Kazısı Türk bilim insanlarının yaptığı ikinci kazı olmasından dolayı da önemlidir. Karalar kazısında sırası ile Osmanlı, Roma, Bizans ve Helenistik Döneme ait yapılara rastlanmıştır (Ünar 2020, 138).*”

Etiyokuşu 1937

Ankara şehir merkezine yaklaşık 5 km kuzeyde; Kalaba ile Solfasol mahalleleri arasında konumlandırılmaktadır. “*1937 yılında Şevket Aziz Kansu tarafından Çubuksuyu Vadisinde, Etiyokuşu olarak bilinen alanda eski dönemlere ait çanak çömlek, kırıntıları ve alt Paleolitik çağa ait buluntular tespit edilmiştir*”. (Ünar 2020, 138). Bu hafriyat esnasında çokça çakmak taşı alet bulunmuştur (Kökten 1952: 183). Kalkolitik Çağ'a ait alanda yapılan çalışmalar esnasında ocak ve çömlek kırıkları kaydedilmiştir.

Karaoğlan 1937-1942

Karaoğlan, Ankara ili Gölbaşı ilçesi Karaoğlan mahallesinde Mogan Gölünün hemen kıyısında konumlandırılmıştır. Türk Tarih Kurumu adına Remzi Oğuz Arık tarafından 1937-41 yılları arasında kazılar yapılmıştır (Arık 1939: 9-12; Arık 1948: 47).

Karaoğlan Höyüğü'nün Frig, Hitit ve E.T.Ç' de yerleşim gördüğü ortaya çıkmıştır. Burada yapılan çalışmalar Ankara'nın ve çevresinin tarihini ortaya çıkarılması yönünde önem arz etmektedir (Arık 1948: 47).

Ergazi 1938-1939/1947/1959

Ankara il merkezinin batısında; kuzeyde Ergazi Köyü; batıda Etimesgut; güneyde Güvercinli Köyü ile sınırlanan Etimesgut-Ankara Ovası'nda yer almaktadır. Ergazi İlk defa 1938 yılında Afet İnan ve E. Pittard tarafından çalışılmıştır.

Hacıbayram Tepesi 1939

1939 da, Türk Tarih Kurumu adına, Koşay tarafından, Augustus Tapınağı'nın yer aldığı Hacı Bayram Tepesi'nde yapılan kazılarda, tapınağın güneydoğu köşesinde, 2.80-3.00 m derinlikten 6.86 m derinliğe kadar, gri ve az sayıda boya bezemeli Frig seramiği bulunmuştur.

Hacı Bayram Tepesinde yapılan çalışmalarda elde edilen buluntu ve eserler MÖ 8 ila 6. yüzyıllar arasında tarihlendirilen Frig yerleşiminin somut kanıtlarıdır (Haspels 1971).

Ankara İstasyonu Bizans Mezarı 1940

“*Antik Ankyra kenti merkezinin güneybatısında 1930 yıllarda inşasına başlanan Ankara Garı'nın hafriyat çalışmalarında, gar binasının yaklaşık 100 metre doğusunda bulunan mezarlardaki yazıtlar ve buluntular nedeniyle MS 4. yüzyılın başlarına tarihlenen birçok Hristiyan mezarı ve ön avlulu küçük bir mezarlık kilisesi bulunmuştur*” (Aydın ve Zoroğlu 2016; 297).

Aynı yerde günümüzde Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğü işletilen binanın inşası esnasında MS 4. yüzyıla tarihlendirilen lahitler ve iki oda mezar ele geçmiştir. (Koşay 1939: 464 lev. 75)

Bitik Höyük 1942

Bitik Höyük Ankara ilinin Kahramankazan ilçesinde, bir kısmı Bitik Köyü'nün altında kalan höyüktür. Üzerinde konumlanan köy, höyüğün büyük oranda tahrip olmasına sebebiyet vermiştir. İlk olarak 1942 yılında Remzi Oğuz Arık burada bir kazı çalışması yapmıştır. Bu kazıda Klasik Dönem, Frig, Hitit ve İlk Tunç Çağ tabakaları ortaya çıkartılmıştır (Çoşkun 2007; 21).

Anıtkabir Tümülüsü 1945

Ankara'nın batısında ve bugün Atatürk Anıt-Kabri'nin kurulduğu alanda, yani, Ankaralı'ların eskiden "Beştepeler" adını verdiği yerde, geniş ölçüde toprak düzeltilmesi yapılırken, oradaki tümülüsün de kaldırılması gerekmişti. Anıtkabir tepesinin büyük tümülüsler nekropolünün bir kısmını teşkil ettiği eskiden beri bilindiğinden 13. Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü bu kazıyla ilgilenmiş ve Türk Tarih Kurumu'nun bu tümülüslerde metodlu bir araştırma yaptırması teklif edilmişti. Bunun üzerine, Türk Tarih Kurumu adına raporun sahipleriyle Nezih Fıratlı'dan kurulan bir heyet, 1945 yılında kazıya başlamış ve iki tümülüsün de araştırmasını bitirmiştir.

Gordion/Yassihöyük 1949-Günümüz

Gordion/Yassihöyük; Ankara ili Polatlı ilçesinin kuzeyinde; Yassihöyük Köyü'nün hemen yakınında yer almaktadır (Kohler 1995) (Sams 2005; 11). MÖ 2. bin yılı mezarlık alanı ise köyün hemen güneydoğusundadır. Kazıya 1949 yılında R. Young yönetiminde 1967 yılına kadar devam edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış tescilli arkeolojik sit alanları listesinde yer almaktadır.

Gordion yakınlarında ortalama 100 adet tümülüs yer almaktadır. Bu tümülüsler elit kesimin mezarları olmakla beraber MÖ 9. ila 2. yüzyıl arasına tarihlenen oldukça geniş bir zaman kesimine aittir.

Polatlı 1949

Ankara ilinin 65 km güneyinde; Polatlı İlçesi'nin hemen yakınındadır. (Lloyd-Gökçe 1951). Günümüzde çağdaş kasaba tarafından kuşatılmıştır.

Küllüye

İlk olarak 1949 yılında S. Lloyd ve N. Gökçe tarafından kazılmıştır. Kazılarda tepenin güney kesimine ve tepenin üst kesimine yoğunlaşmıştır. (Türkteki 2010, 188-189).

Kazılarda açığa çıkarılan mezarlar, Polatlı Höyük'deki ölü gömme geleneklerinin gelişimi hakkında önemli bilgiler vermiştir. I. yapı katında basit toprak bir mezarda hocker durumunda ve sağ yanına yatırılmış bir yetişkin iskeleti bulunmuştur (Lloyd-Gökçe 1951). Burada gömüt armağana rastlanılmamıştır (Wikipedia 2023).

Sarıyar/Sarıyer 1953

Ankara il merkezinin batısında; Nallıhan'ın 20 km güneyinde yerel halkın Karabük dediği alanda konumlandırılmıştır. (Kökten 1953, 179).

Kökten; ele geçen iki küpün bir mezarlığa ait olduğunu ve bu mezarı da İlk Tunç Çağı II. evresine tarihlendirmektedir (Kökten 1953, 185).

Asarcık Höyük 1963-1964

Ankara ili, Ayaş İlçesi, Ilıca Köyü'nün kuzeydoğu kenarında konumlandırılan Asarcık Höyük iki derenin arasındadır. Güneyi kuzeye göre çok sarp değildir. Olasılıkla yerleşiklerin su ihtiyacını karşıladığı düşünülen Ilıca Suyu; Kızılcabayır Dağı'ndan doğmakta ve höyüğün kuzeyinden geçmektedir (Kökten 1947:442). İlk kez İsmail Kılıç Kökten sayesinde 1945 yılında saptanmıştır (Kökten 1947:442). Höyük 1963-64 yıllarında; Winfried Orthmann tarafından kazılmıştır.

Koçumbeli 1964-65

Ankara il merkezinin güneyinde; Yalınca mahallesinin güneyinde konumlandırılmıştır. Bahsi geçen alan günümüzde ODTÜ'nün arazisi içerisinde bulunmaktadır. Ahlatlıbel'in yaklaşık 2 km uzağındadır (Bertram 2008, 74).

İlk kazılar 1964-65 yıllarında Burhan Tezcan tarafından gerçekleştirilmiştir. (Tezcan, 1966). 1966 yılında Sevim Buluç sadece bir sondajda çalışmıştır. Gülçin İlgezdi Bertram ve Jan - K. Bertram 2009 yılında yerleşimin mimari planı ortaya çıkarmıştır. Bu plana göre yerleşim 45 x 40 m ölçülerinde küçük bir köy görünümündedir. (Bertram vd, 2011, 51-52).

Karayavşan 1965

Ankara ili Polatlı ilçesinin 20 km güneyinde yer almaktadır. 1965 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından ilk kazılar gerçekleştirilmiştir. Kazılar sırasında çok sayıda yapı katı tespit edilmiştir (Bertram 2008, 75). Höyükte çok sayıda kerpiç duvar, taş toplulukları ve çukurlar açığa çıkarılmıştır. Yapı kalıntılarının arasında en az dört adet mezar kayıt edildiği bildirilmiştir. (Melink 1966, 148; Yakar 1985, 196-197).

Odtü Büyük 1. ve 2. Tümülüsler 1967

Tümülüs I: Söğütözü'nden Atatürk Orman Çiftliği'ne giden yolun batısında bulunan İkiztepelere yol kenarına yakın olan bu Tümülüs, 1967 yılında ODTÜ tarafından kazılmıştır. Yol seviyesinden yüksekliği 7 m çapı ise 60 m'dir (<https://muze.metu.edu.tr/galeri/tumulus-i-ii>).

Tümülüs II: Beştepeler Mahallesinde bulunan tümülüs dizisinin ortasında korunabilmiş olarak kalan bu Tümülüs, 1967 yılında ODTÜ tarafından kazılmıştır. Çapı 10 m yüksekliği ise 5 m'dir (<https://muze.metu.edu.tr/galeri/tumulus-i-ii>).

Hacıtuğrul Höyüğü 1972-79/2022-Günümüz

Ankara ili Polatlı ilçesinde yer almaktadır. Höyük, 650 x 600 m. boyutlarında olup 24 metre yüksekliğe sahiptir. Bu boyutlarıyla Türkiye'nin en büyük höyükleri arasında yer almaktadır. Kazılarda höyüğün tahkim edilmiş bir Frig yerleşimi olduğu ortaya çıkarılmıştır.

İlk dönem Kazıları 1972-1979 yıllarında Anadolu Medeniyetleri Müzesi başkanlığında Burhan Tezcan tarafından yürütülmüştür. Yeni Dönem Kazıları Anadolu Medeniyetleri Müzesi başkanlığında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sanat Tarihi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Bahattin Çelik'in bilimsel danışmanlığında yürütülmektedir.

Yumurtatepe (Demetevler) Tümülüsü 1986-1987

Ankara ili Yenimahalle ilçesi Çamlıca Mahallesinde yer almaktadır. *“1986 ve 1987 yılları arasında Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından kazısı yapılmış ve Eski tunç çağına ait bir merkez olduğu anlaşılmıştır”* (İlbey 2019, 39). Aynı zamanda Yumurtatepe'nin stratejik bir karakol olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Mamaderesi Tümülüsü 1988

Ankara ili Polatlı ilçesinin Beylikköprü Mahallesinde yer alan höyükte Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü Başkanlığında, K. Sams'ın Bilimsel Danışmanlığında 1988 yılında kazı çalışmaları yapılmıştır. Kazılarda Frig Dönemine tarihlenen fibulalar, ahşap masa parçaları, çanak-çömlek, çetal kap parçaları ele geçmişti (Arslan 1989, 65).

Yalacık Tümülüsü 1989

“Yalacık tümülüsü, Ankara ili, Nallıhan ilçesi, Yukarı Bağdere köyünde yer almaktadır. Tümülüs Nallıhan- Eskişehir şosesinin 25 km'sinde, yolun kuzeyinde ve yol kenarına yaklaşık 70 m uzaklıktadır” (<http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/35216>). Tümülüste hazine kazıları sonucu oluşan tahribat engellemek amacıyla 1989 yılında 1 hafta süren kurtarma kazıları yapılmıştır (Mermerci ve Yağcı 1990, 163).

Külliye

Sinap Formasyonu 1989

“*Sinap Formasyonu Ankara'nın Kazan, Çubuk, Elmadağ, Ayaş, Kızılcahamam, Keçiören, Yenimahalle ve Beypazarı ilçelerinde 1989 yılından bu yana uluslararası bir proje çerçevesinde sürdürülmektedir*” (<https://ankara.ktb.gov.tr/TR-152967/kazi-alanlari.html>)

Kazıların bilimsel danışmanlarından Prof. Dr. Berna Alpagut başkanlığında yürütülen tasnif çalışmalarıyla bölgede ele geçen gergedan fosillerinin temizlenerek numaralandırılması, fotoğrafının çekilmesi, ölçülerinin alınması ve bilimsel yayınlara hazırlanması şeklinde yapıldığını söylemektedir (https://www.arkeolojisanat.com/shop/blog/arkeolog-ve-paleontologlar-kahramankazanda-bulunan-fosilleri-tasnif-ediyor_3_1371065.html).

Polatlı Kayabaşı Köyü Mozaik Kazısı 1989

Ankara ili Polatlı ilçesi Kayabaşı Mahallesinde gerçekleştirilen araştırmalar esnasında tespit edilen mozaik, M.S. 3. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Bahsi geçen Mozaik, 1989 yılında gün ışığına çıkartılmıştır. Roma dönemine tarihlendirilmektedir. 6,60x7,70 m ölçülerine sahip olan mozaik, günümüzde Gordion Müzesinde sergilenmektedir. Mozaığın üzerinde geometri ve hayvan motifleri yer almaktadır.

Juliopolis Nekropolü 1991 / 2009-

“*Juliopolis Antik Kenti Ankara'nın yaklaşık 122 km kuzey batısında, Nallıhan İlçesi, Çayırhan Beldesi, Gülşehri Mevkii'ndedir. Antik kentin Skopas Nehri (Aladağ Çayı)'nın geçtiği eski Sarılar Köyü civarında olduğu ve bu köyünde 1950'li yıllarda inşa edilen Sarıyar Baraj gölü suları altında kaldığı bilinmektedir*” (<http://www.nallihan.gov.tr/juliopolis>).

“*Daha önce 1991 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin yaptığı bir kurtarma kazısı dışında çalışma yapılmayan Juliopolis Nekropolü 2009 yılına kadar kaçak kazılar nedeniyle yoğun şekilde tahrip edilmiştir. Bu tahribatı önlemek ve bölgeyi koruma altına alarak tarihi aydınlatmak amacıyla, 2009 yılından itibaren Juliopolis Nekropolü kazıları, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürü Melih Arslan başkanlığında müze arkeologlarından oluşan bir ekiple sürdürülmektedir. Nekropolde 2009 yılından beri yapılan arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda toplam 434 mezar açığa çıkarılmıştır*” (<http://www.nallihan.gov.tr/juliopolis>).

Külhöyük 1992-1995/1998-2000/2001-2006/2020-Günümüz

Ankara İli, Gölbaşı İlçesi, Oyaca Mahallesi'nde yer almaktadır. İlk dönem kazılarını Anadolu Medeniyetleri Müzesi ekipleri 1992-1995 yılları arasında gerçekleştirmiştir. Daha sonra 1998-2000 ve 2001-2006 yılları arasında kazılar yapılmıştır (Çetin, N. 2003: 86). 2020 yılından beri külhöyük kazılarını Derya Yılmaz yürütmektedir. “*Ankara'da şu anda kazısı yapılan tek Hitit kenti olan Külhöyük'te Hitit Arkeolojisi alanında önemli bulguların açığa çıkması beklenmektedir*” (https://www.ankara.edu.tr/dizin/akademik_kazilar/kulhoyuk/).

Külliye

Ulus 1995

Ulus Şehir Çarşısı inşaatı sırasında, inşaat alanında arkeolojik buluntu ve kalıntılara rastlanılmış ve bunun üzerine 1995 yılında Cevdet Bayburtluoğlu'nun bilimsel danışmanlığında ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından alanda kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Metin M, 1997, 199). Bahsi geçen alanda Frig'lerden günümüze kadar gelen birçok döneme tarihlenen yerleşimlere ait mimari kalıntılar ve küçük eserler ele geçmiştir (Metin M, 1997, 202-203). Ele geçirilen keramik parçalarından yola çıkarak enerken yerleşimin Erken Frig döneminde olduğunu söyleyebiliriz.

Balgat Roma Mezarı 1998

Balgat Roma Mezarı Ankara ili Çankaya İlçesi, Balgat Mahallesi'nde yer almaktadır. Kazılar 1998 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Mezar planı bir ön oda ve asıl odadan oluşmaktadır ve ön oda 1.60x1.60 m, asıl oda ise 3.05x4.45 m ölçülerindedir. Burada ele geçen buluntular ve mezar tipolojisi bakımından bu mezar MS II. Yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Yıkık Hamam / Eyne Bey Hamamı 1999

Hamam, Ankara ili, Altındağ ilçesi, Yeğenbey Mahallesi'nde yer almaktadır. Burada 1999 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi başkanlığında, H. Orcün Barışta'nın bilimsel danışmanlığında kazılmıştır. (Barışta H.Ö. 2001, 397). Eyne Bey Hamamı kazılarında birbirinden farklı yirmi iki damga türü saptanmıştır (Barışta H.Ö. 2001, 400).

Güdül Çağa Roma Hamamı (Kötü Hamam) 2003/ 2013-2014

Ankara ili Güdül İlçesi Çağa Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. 2003 yılında başlatılan kazı çalışmaları 2021-2014 yılları arasında devam etmiştir (Alagöz U. 2013; 365-386). Güdül Çağa Roma Hamamı halk arasında Kötü Hamam olarak da bilinmektedir. Hamam yapısına ait ana mekânlardan Frigidarium büyük oranda açığa çıkarılmış, mekânın çevresinde yer alan dört küçük mekânın sınırları belirlenmiştir (Alagöz U. 2013; 365-370).

Ankara Roma Hamamı 1937-1943/2007-2011

Ankara ili Altındağ ilçesi Ulus Meydanı'nda Çankırı Caddesi üzerinde konumlandırılmaktadır. (Denizli Hikmet vd, 2007, 2). Hamam 80 x 130 m. boyutlarına sahip olup taş ve tuğladan yapılmıştır.

Bahsi geçen alanın açığa çıkartılması için kazı çalışmaları ilk olarak 1937 yılında başlamıştır. R. O. Arık'ın gerçekleştirdiği çalışmalarda höyüğün Frig ve Roma devrine ait yapı katları ortaya çıkartıldı. Hamam yapısı, 1939-43'de yapılan kazılarla tamamıyla açığa çıkarıldı. Neredeyse 65. 000 m² lik bir alanı çevreleyen Hamam, 1997-2001 yılları arasında yapılan çalışmalar neticesinde bir Açık Hava Müzesine dönüştürülmüştür (Wikipedia 2023).

Külliye

Boyalık Nekropolü 2007

“Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin 2007 yılında yapmış olduğu kurtarma kazılarında birisi olan Boyalık Nekropolü Ankara İli, Haymana İlçesi, Oyaca Kasabası'na bağlı Boyalık Köyü'nün kuzeybatısında yer almaktadır ” (Denizli Hikmet vd, 2008, 133).

“Nekropolün üst seviyesinde urne gömüler, onların altında kerpiç ve basit toprak mezarlar yer almaktadır. Basit toprak mezarlarda da belli bir yön birliği yoktur. Bu durum nekropolü kullanan halkın farklı ölü gömme geleneklerine sahip olduklarını göstermektedir. ” (Denizli Hikmet vd, 2008, 138).

Augustus Mabedi 2008

Augustus Mabedi, Ankara ili Altındağ ilçesinde yaralan, yaklaşık MÖ 25-20 yıllarında inşası gerçekleştirilen bir tapınaktır (Şenyapılı, Ö. 2004, 40). 2008 yılında Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Başkanlığında kazı çalışmaları yapılmıştır.

36 x 55 m boyutlarındaki tapınak Korint düzenindedir ve pseudo-dipteral planlıdır. Tapınağı dar kenarlarda 8, uzun kenarlarda 15 sütun çevrelemektedir (Sülüner S. 2014, 14). Ayrıca pronaos önünde 4, opisthodomos da iki duvar çıkıntısı arasında 2 adet sütun yer almaktadır.

Haymana Bahçecik Nekropolü 2009

“Ankara ili, Haymana İlçesi Jandarma Komutanlığı tarafından icra edilen devriye görevi sırasında, Bahçecik Köyü'ne ait mera alanında kaçak kazı yapıldığının tespit edilmesi üzerine, müdürlüğümüzden alanın incelenmesi istenmiştir. Kaçak kazı alanına 19.02.2009 tarihinde gidilerek gerekli inceleme yapılmıştır ”(Arslan M, vd, 2011a, 235).

“Yaklaşık 80x20 m. boyutlarındaki tepenin üstünde; 5.70x2.30 m. boyutlarında ve 1.80 m. derinliğinde kaçak kazı çukuru açılarak, taş sandık tipinde iki adet mezar soyulmuştur. Mezarların tam olarak soyulmamış olabileceği ve çevrede başka mezarların olma ihtimali göz önünde bulundurularak, Bakanlığımız Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 24.02.2009 gün ve 36721 sayılı kurtarma kazısı izni ile acil olarak kazı çalışmalarına başlanmıştır ”(Arslan M, vd, 2011a, 235).

Dadastana 2009

“ Dadastana Nekropolü Ankara'nın Nallıhan İlçesi, İslamalan Köyü sınırları içerisinde kalmaktadır. Nallıhan İlçesinin 40 km. kuzeybatısındaki bu nekropol alanı ormanlık bir arazide olup, İslamalan Köyünün 3 km. batısındadır ”(Arslan M, vd, 2011b, 327).

“ Ormanlık alan içinde kalan nekropoldeki mezarlar, yerli kireç taşı ve pişmiş toprak çatı kiremiti marifetiyle yapılmışlardır. Ayrıca mezarların birçoğu (Bizans) ana toprağa basit gömü şeklinde yapılmıştır. Toplam sekiz açmada, 25 mezar buluntusu bulunmuştur. Mezar tipi ve ölü hediyelerinden bu nekropolün Roma ve Bizans Dönemlerinde kullanılmış olduğu anlaşılmıştır ” (Arslan M, vd,

Küllüye

2011b, 328).

Nekropolün Geç Roma ve Bizans Döneminde yoğun olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Hac yolu üzerinde yaralan Dadastana, aynı zamanda bir Bizans Piskoposluk merkezidir (Arslan M, vd, 2011b, 331).

Maltepe 2009

“Maltepe Erken Bizans Dönemi Mezar Alanı, Ankara Celal Bayar Bulvarı üzerindeki Gazi Üniversitesi Sıhhiye Kampüsünde inşa edilen Mühendislik ve Mimarlık Fakültesindeki (7377 Ada, 7 nolu parsel) yapılaşma faaliyetleri sırasında, arkeolojik katmanın önemli ölçüde tahrip edilmesinden sonra Kültür ve Turizm Bakanlığına yapılan bir ihbar neticesinde başlayan kazılar sonucunda ortaya çıkarılmıştır ” (Aydın ve Zoroğlu 2016; 299).

Maltepe Mezar Alanı Kurtarma Kazıları 2009 yılında iki aylık bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Kazı sonucuyla ana kayaya oyularak yapılmış “Hypogeum” (Hipoje/Yere Gömülü) tipi bir mezar yapısı ve on bir adet toprağa gömülü, tuğlalarla çevrilmiş, farklı tiplerde Erken Hristiyanlık Dönemine mezarlar açığa çıkartılmıştır. (Aydın ve Zoroğlu 2016; 299).

Bu alanın kentin güney nekropolü olarak kullanılmış olduğu ve en erken MS 3. yy’ dan itibaren gömü yapılmış olduğu tespit edilmiştir (DalmanSchneider vd. 1932: 250; Dalman 1933: 133; Koşay 1939: 464; Akok-Pençe 1941, 617; Özgüç 1946: 592; Kadioğlu-Görkay 2007: 86-87; Kadioğlu-Görkay vd. 2011: 239-240).

Parnassos 2010

Parnassos Ankara ili Şereflikoçhisar ilçesi, Parlasan mahallesinde yer almaktadır. İlk kazılar 2010 yılında, Anadolu Medeniyetleri Müzesi başkanlığında başlatılmıştır.

İlk buluntular Roma dönemine ait büyük bir mozaik ve Grekçe bir yazıttan ibarettir. Kentin hac yolu üzerinde yer alıyor olması ve bir piskoposluk merkezi olması, Parnassos'un döneminde oldukça önemli bir yerleşim yeri olduğuna işaret etmektedir (Yüksel E. 2012, 225-226).

Çayyolu Höyük 2011-2013

Ankara ili Yenimahalle ilçesi sınırlarında Çayyolu Mevkiinde bulunmaktadır (Melih Arslan vd. 2013, 140). Buradaki kazı faaliyetleri 2011-2013 yılları Anadolu Medeniyetleri Müzesi başkanlığında gerçekleştirilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış tescilli arkeolojik sit alanları listesinde yer almaktadır. Çayyolu Höyük'te gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde höyüğün tabakalanmasına dair önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Höyükte dört evre tespit edilmiştir Çayyolu I: Hellenistik-Geç Roma / Bizans Çayyolu II: İTÇ-OTÇ geçiş dönemi Çayyolu III: İTÇ -Koçumbeli / Ahlatlıbel ile çağdaş Çayyolu IV: Geç Kalkolitik-İTÇ başı.

Küllüye

Akyurt Kalaba Tümülüsü 2012

Tümülüs, Ankara ili Akyurt ilçesi, Kalaba Mahallesi sınırlarında konumlanmaktadır (Arslan ve Metin, 2014). *‘‘Akyurt Kalaba Tümülüsü 2012 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından kazılmıştır. Yürütülen çalışmalarda, Tümülüs’ün merkezine yakın konumda yer alan, dromos, ön oda ve ana odayı içeren bir mezar odası gün ışığına çıkarılmıştır. Ayrıca Tümülüs’ün çeperine yakın kısımlarda, kremasyon alanları ve ostotekler içinde kremasyon kalıntıları ile bir inhumasyon gömü de bulunmuştur’’*. (Büyükkarakaya Ali Metin 2021, 355).

‘‘Karmaşık ve bir o kadar da zengin bilgiyi içinde barındıran Akyurt Kalaba Tümülüsü’nden elde edilen arkeolojik ve antropolojik bulgular bir arada ele alınarak bütüncül bir değerlendirme yapılabilmektedir. Bu bütüncül değerlendirme, farklı tipte ölüm uygulamalarının aynı anda gözlemlenebildiği bir anıtsal mezar alanının varlığını ortaya koymuştur’’(Büyükkarakaya Ali Metin 2021, 368).

Diğer Kazılar

Yukarıda bahsettiğimiz kazılardan ayrıca Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından yapılan birçok kurtarma kazısı bulunmaktadır. Makalede detaylı olarak yer verilemeyen kazıların isimlerini zikretmek isteriz. Bu kazılara hakkındaki detaylı bilgiye *‘‘Anadolu Medeniyetleri Müzesi 100 Yaşında, Grafikler Yayınevi, 2021, Ankara’’* kitabından ulaşabilirsiniz. Bahsi geçen kazılar; Kalecik Kalesi, Akköprü, Çankaya Tayyare Meydanı Kazıları, Sincan Höyük Kazısı, Gölbaşı Oyaca Boyalık Nekropolü Kazısı, Haymana Yaprağınkale Kazısı, Evren Cebirli Fosil Yatağı Kazısı, Evren Solakuşağı Tümülüs Kazısı, Nallıhan Çömlektepe Kazıları, Polatlı Belkavak Tümülüsü Kazısı, Polatlı Acıkırı Tümülüsleri Kazıları, Polatlı Beyceğiz Tümülüsü Kazısı, Güdül Kurganları, Nallıhan Yenice Küçük Tümülüsü Kazısı, Kızılarkayası A Tümülüsü, Polatlı Kayabaşı Köyü Mozaik Kazısı, Kıranharman Tümülüsü A, Beypazarı Yağmurkayası Tümülüsü Kazısı, Kahramankazan Karalar Kazıları, Kızılcahamam Mahkemeağacını Kazıları, Çubuk Akkuzulu Tümülüs Kazısı, Keçiören Ovacık Kazısı, Akyurt, Elecik Kızıleşik Tümülüsü Kazısı Ankara-Niğde Otoyolu Kurtarma kazılarıdır.

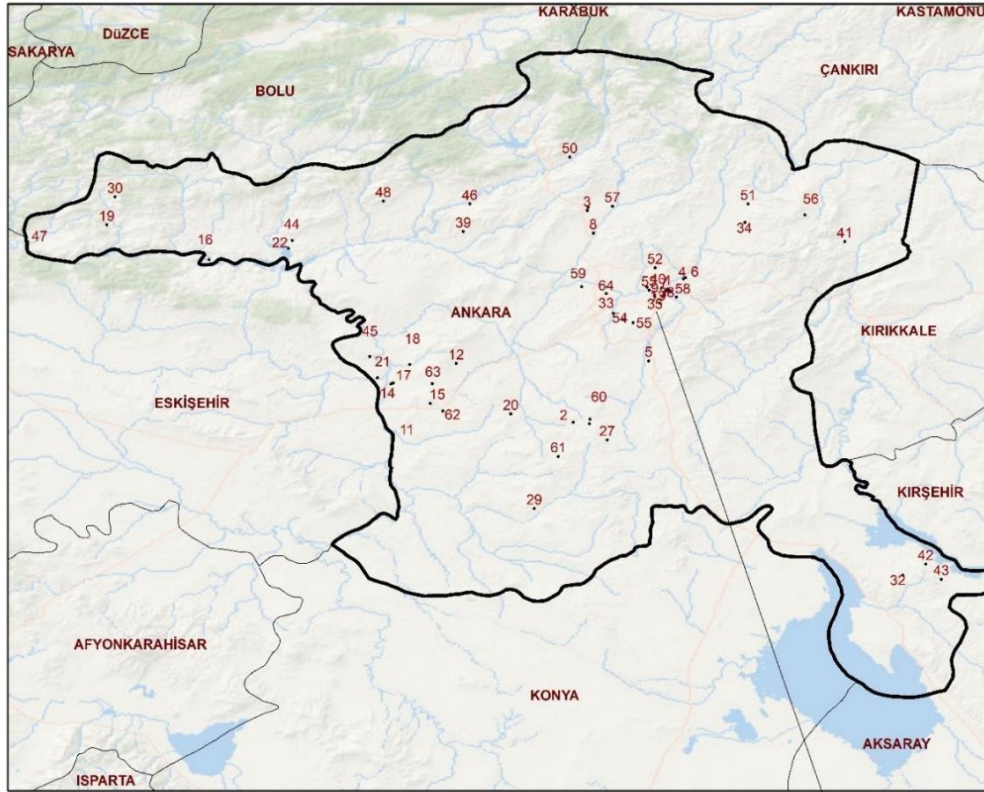
Sonuç

Ankara sınırlarında çeşitli arkeolojik alanlarında bahsi geçen medeniyetlerin maddi kalıntılarına ulaşmak için bilimsel kazılar ve kurtarma kazıları şeklinde birçok kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Resim 1). Bunların hiç şüphesiz çok büyük bir kısmı Türk müzeciliği adına köklü bir yapıya sahip olan Anadolu Medeniyetleri Müzesi Başkanlığında gerçekleştirilen kazılardır. Bu çalışmada Başkent Ankara’nın birçok farklı ilçesinde yapılan kazı ve sondaj çalışmaları kısaca aktarılmaya çalışılmıştır. Bu veriler incelendiğinde en fazla kazı çalışmasının Polatlı ve Altındağ ilçelerinde yapıldığını görmekteyiz. Bunları

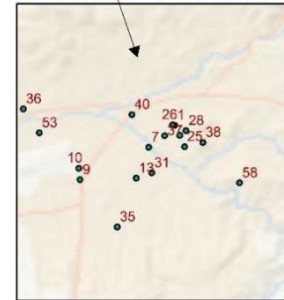
Külliye

Çankaya, Nallıhan ve Haymana ilçeleri takip etmektedir (Resim 2). Altmıştan fazla kazı çalışması tarafımızca oluşturulan Ankara haritasına işlenerek konumlarını daha net görmek ve yorumlamayı kolaylaştırmak hedeflenmiştir.

Resimler

Sayı	Arkeolojik Kazı Alanları	Sayı	Arkeolojik Kazı Alanları
1	Çankırıkapı	33	Çayyolu Höyük
2	Gavur Kalesi	34	Akyurt Kalaba Tümülüsü
3	Karalar	35	Bağat Roma Mezarı
4	Etiyokuşu	36	Yumurtatepe (Demetevler) Tümülüsü
5	Karaoğlan	37	Julianus Sütunu
6	Hacıbayram Tepesi	38	Ankara Kalesi
7	Ankara İstasyonu Bizans Mezarı	39	Güdü Çığa Roma Hamamı
8	Bitik Höyük	40	Akköprü
9	ODTÜ Büyük 1. Tümülüs	41	Kalecik Kalesi
10	ODTÜ 2. Tümülüs	42	Evren Cebirli Fosil Yatağı Kazısı
11	Mamadereci Tümülüsü	43	Evren Solakuşağı Tümülüsü Kazısı
12	Hacıtuğrul Höyüğü	44	Nallıhan Çömlektepe Kazıları
13	Anıtkabir Tümülüsü	45	Polatlı Belkavak Tümülüsü Kazısı
14	Gordion/Yassıhöyük	46	Güdü Kurganları
15	Polatlı	47	Nallıhan Yenice Küçük Tümülüsü Kazısı
16	Sarıyar	48	Beypazarı Yağmurkayası Tümülüsü Kazısı
17	Gordion Büyük Tümülüsü	49	Kahramankazan Karalar Kazıları
18	Kızılarkayası A Tümülüsü	50	Kızılcahamam Mahkemeağacını Kazıları
19	Yalacık Tümülüsü	51	Çubuk Akkuzulu Tümülüs Kazısı
20	Polatlı Kayabaşı Köyü Mozaik Kazısı	52	Keçiören Ovacık Kazısı
21	Kıranharman Tümülüsü A	53	Fidanlık
22	Julio polis Nekropolü	54	Koçumbeli
23	Külhöyük	55	Ahlatlıbel
24	Ulus Şehir Çarşısı	56	Akyurt, Elecik Kızıleşik Tümülüsü Kazısı
25	Yıkık Hamam / Eyne Bey Hamamı	57	Sinap Formasyonu
26	Ankara Roma Hamamı	58	Çankaya Tayyare Meydanı
27	Boyalık Nekropolü	59	Sincan Höyük
28	Augustus Mabedi	60	Gölbası Oyaca Boyalık Nekropolü
29	Haymana Bahçeçik Nekropolü	61	Haymana Yaprakinkale
30	Dadastana Nekropolü	62	Polatlı Acıkkırı Tümülüsleri Kazıları
31	Maltepe	63	Polatlı Beyçeğiz Tümülüsü Kazısı
32	Parnassos	64	Ergazi

Açıklamalar

- Arkeolojik Kazı Alanları

□ İl Sınırı

0 15 30 60 Km

Resim 1: Ankara Arkeolojik Kazıları Gösterir Harita

Külliye

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN 100. YILI ÖZEL SAYISI

Resim 2: Ankara Arkeolojik Kazılar Grafiği

Külliye

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN 100. YILI ÖZEL SAYISI

Kaynakça

AKOK Mahmut, PENÇE Necdet (1941). "Ankara İstasyonunda Bulunan Bizans Devri Mezarlarının Nakli". Belleten 5 (20): s. 617-622.

ALAGÖZ Umut (2012). Çağa Roma Hamamı 2012 Yılı Kazı Çalışmaları, 22. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, 14-17 Kasım 2013., Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Yay. No: 166 s. 365-386.

ARIK, Remzi Oğuz (1939), "Anadolu'nun En Garp Eti İstasyonu Karaoğlan Höyüğü", Belleten, Cilt III, Sayı 9-12, 27-42.

ARIK R. Oğuz (1948). "Karaoğlan Höyüğü Bakır Çağı Mimarlığındaki Özellikler," III. Türk Tarih Kongresi 1943, Ankara, s.48-59.

ARSLAN, Melih BERTRAM, Gülçin Ilgezdi, BERTRAM, Jan-Krzysztof. (2013). Çayyolu Höyük-Ankara'da Bir Geç Kalkolitik/İlk Tunç Çağ Yerleşmesi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 39, s.139-164.

ARSLAN, Melih (1989). "Mamaderesi Frig Tümülüsü Kurtarma Kazısı", Müze (Museum) Dergisi, Sayı I, Ankara, s.62-66.

ARSLAN, Melih (1992). Çankırıkapı Kazısında Bulunmuş Olan Şehir Sikkeleri Işığında Ankara'nın Önemi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1991 Yılı Sonbahar Dönemi Konferansları, Ankara.

ARSLAN Melih, CİNEMRE S, ERDOĞAN T (2011). Dadastana Nekropolü 2009 Yılı Kurtarma Kazısı, 19. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, s.327-340.

ARSLAN Melih, ATEŞOĞULLARI S, ŞAHİN Y (2011). Haymana Bahçecik Nekropolü Kurtarma Kazısı, 19. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, s.235-254.

ARSLAN Melih; AKALIN Mehmet; TALAAR Aynur (2011). Toy, Naci; Keskin, Candaş (Ed.). "Roma Hamamı 2009 Yılı Kazı Çalışmaları". 19. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı. s. 350-351.

Külliye

ARSLAN Melih, BERTRAM İlgezdi Gülçin, BERTRAM Jan-Krzysztof (2013). Çayyolu Höyük- Ankara’da Bir Geç Kalkolitik/İlk Tunç Çağı Yerleşmesi, Anadolu Dergisi, 0-0, s.139-164.

ARSLAN, Melih, METİN, M (2014). 2012 yılı Akyurt-Kalaba Tümülüsü kurtarma kazısı. Anatolia/Anadolu 40, s.145-178.

AYDIN Mahmut, ZOROĞLU Candemir, (2016). Ankara’da Erken Bizans Dönemi Mezar Alanı Kazısı, SEFAD, (35), s.295-328.

BERTRAM Gülçin İlgezdi, BERTRAM Jan-K, (2011). Ankara’daki Yeni İlk Tunç Çağ Araştırmaları Neue Arbeiten Zur Frühbronzezeit In Ankara, 29. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2.Cilt, 23-28 Mayıs Malatya, s.51-66.

BERTRAM, J.-K. (2008). Ahlatlıbel, Etiyokuşu, Koçumbeli – Zur Neubewertung der Ankara-Gruppe. Ahlatlıbel, Etiyokuşu, Koçumbeli – Ankara Çevresine Ait Bazı Buluntu Topluluklarının Yeniden Değerlendirilmesi. TÜBA-AR XI, s.73-84.

BOSCH, C. E, (1948). Ankaradaki antik devir hamamının müessisi, III. Türk Tarih Kongresi, 1943, Ankara, s.576-581.

BÜYÜKKARAKAYA Ali Metin, (2021). Akyurt Kalaba Tümülüsünden Gün Işığın Çıkarılan İnsan Kalıntıları Üzerine, Ankara Araştırmaları Dergisi, 9(2), s.355-370.

COŞKUN İsmail (2007). Hitit Sanatında Lituus Tasvirleri, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ÇETİN, N. (2003). “2001 Yılı Külhöyük Kazı Çalışmaları” 13. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, 22-26 Nisan 2002 Denizli, Ankara, s. 85-93.

DALMAN, Knut Olof-SCHNEIDER, Alfonse-Maria vd. (1932). “Archäologische Funde in Ankara 1931”. Ankara: AA 47. s.233-261.

DALMAN, Knut Olof (1933). “1931’de Ankara’da Meydana Çıkarılan Asarı Attika”. Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi (1): Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. s.121-13.

Külliye

TÜRKİYE CUMHURİYETİ’NİN 100. YILI ÖZEL SAYISI

DENİZLİ Hikmet, YURTTAGÜL Emel, AKALIN Mehmet, TALAAR Aynur, (2007). Roma Hamamı Kutsal Yol Kazısı 2007 İlk Dönem Çalışmaları, İDÖL Dergisi, 9/33, s. 2-8.

DENİZLİ Hikmet, KAYA Vahap, ÇETİN Nusret (2008). Boyalık Nekropolü 2007 Yılı Kurtarma Kazısı, Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, Sayı 78, s.133-140.

DOLUNAY Necati (1948). “Çankırıkapı Hafriyatı”, III. Türk Tarih Kongresi, Seri IX, No. 3, s.212-218.

ERSAY Yüksel, Ayşe (2012). Çınar Hüseyin; Müderrisoğlu, Fatih (Ed.). "Şereflikoçhisar Değirmenyolu (Parlasan) Köyü Hacı Ahmet Cami". *Vakıflar Dergisi*. 37 (37). Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü. s.225-226.

ERZEN Afif, (2010). İlkçağda Ankara. Türk Tarih Kurumu, VII/12, Ankara.

HASPELS C.H.E, (1971). The Highlands of Phrygia. Sites and Monuments, Princeton, New Jersey.

İLBEY Nail (2018). Ankara'nın Kongre Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, Ankara.

İNAN Afet (1948). “Türk Tarih Kurumu’nun 1937’den 1943’e Kadar Arkeolojik Çalışmaları”, III. Türk Tarih Kongresi, S. IX, No. 3, s.33-46.

KADIOĞLU Musa, GÖRKAY, Kutalmış (2007). “Yeni arkeolojik araştırmalar ışığında μητρόπολις τῆς Γαλατίας: Ankyra”. *Anadolu/Anatolia* (32): s.21-148.

KADIOĞLU Musa, GÖRKAY, Kutalmış vd. (2011). Roma Döneminde Ankyra. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

KANSU Şevket Aziz, (1940). Etiyokuşu Hafriyatı Raporu (1937). Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara

KARTAL, M. (2005). Yontmataş Buluntu Toplulukları Işığında Ankara: Neyi Biliyoruz? Neyi Bilmiyoruz? Yeni Değerlendirmeler ve Sonuçlar. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 28, s.49-72.

KOHLER E. L. (1995). The Gordion Excavations (1950-1973) Final Reports, Volume II. The Lesser Phrygian Tumuli, Part 1: The Inhumations, Philadelphia.

KOPAR Asım, (1990). Polatlı Kayabaşı Köyü Mozaik Kazısı, I. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 19-20 Nisan 1990, Ankara, s. 329-339.

KORFMANN M, (1989). “Troia 1988 Kazı Sonuçları” XI. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara, s. 361.

KOŞAY, Hamit Zübeyir (1934), Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâletince Yaptırılan Ahlatlıbel Hafriyatı, Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi, Sayı 2, s. 3-101.

KOŞAY Hamit Zübeyir (1939). “Haberler-Ankara Mabedindeki Hafriyat 1939”. Belleten (3): s.463.

KÖKTEN İ.K. (1947). 1945 yılında Türk Tarih Kurumu adına Yapılan Tarihöncesi Araştırmalar, Belleten, cilt XI, sayı 43, Temmuz 1947, Ankara: Türk Tarih Kurumu, s. 431-472.

KÖKTEN, İ.K (1952), “Anadolu’da Prehistorik Yerleşme Yerlerinin Dağılışı Üzerine Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 3-4, s. 167-188.

KÖKTEN İ. K. (1953). “1952 Yılında Yaptığım Tarih Öncesi Araştırmaları Hakkında”, DTCFD 11/2-4, s. 177-211.

LLOYD S, GÖKÇE N, (1951). “Excavations at Polatlı:A New Investigation of Second and Third Millenium Stratigraphy in Anatolia”, Anatolian Studies 1 s. 21-75.

LUMSDEN S. (1999). Gavurkalesi, XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı, II. Cilt, Ankara, s. 209-218.

MELLİNK M. J. (1966). Archaeology in Asia Minor. American Journal of Archaeology 70, s. 139-159.

METİN Mustafa, Ulus Kazısı (1995). VII. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu, 8-10 Nisan 1996, Kuşadası, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1997, s.199-220.

Külliye

TÜRKİYE CUMHURİYETİ’NİN 100. YILI ÖZEL SAYISI

MERMERCİ Doğu., (1990). Yağcı, Remzi, Yukarı Bağdere, Yalacık Tümülsü 1989 Kurtarma Kazısı, I. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 19-20 Nisan 1990, Ankara, s. 163-176.

ORTHMANN, W. (1966). "Untersuchungen auf dem Asarcık Hüyük bei Ilıca", Istanbuler Mitteilungen 16: s. 27-88.

ÖRCÜN H. BARIŞTA (2001). Ankara Yıkık Hamam (Eyne Bey Hamamı) 1999 Yılı Kazısı, 22. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 397-410.

ÖZGÜÇ Tahsin (1946). "Anadolu'da Arkeoloji Araştırmaları I". Belleten (10): s. 557- 597.

PARLITI Umut, CANER Eyüp (2021). Geography and Climate on the Site Selection of Archaeological Settlements:Examples from Kura-Araxes Settlements in the Upper Euphrates-Malatya Basin. Aras Türkiye Eski Yakın Doğu Araştırmaları Dergisi 3, s.29-53.

PARLITI Umut, KOCAİSPİR Ahmet (2022). Main Factors Affecting the Settlement of Eastern Anatolia from the Beginning to the End of the Bronze Age. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 11 (4) , s.2029-2050.

SAĞIR Enver, METİN Mustafa, CİNEMRE Okan (2014). Juliopolis Nekropolü 2013 Yılı Kazısı 23.Müze Çalışmaları Senpozyumu, Juliopolis Nekropolü 2013 Yılı Kazısı. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. s.151,170.

SAMS, G. K. (2005). "Gordion: Exploration over a Century," in The Archaeology of Midas and the Phrygians. Recent Work at Gordion, ed. L. Kealhofer, Philadelphia, s.10-21.

ŞENYAPILI, Önder (2004). *Ne Demek Ankara; Balgat, Niye Balgat!.* Ankara: ODTÜ Yayıncılık. s. 40.

SÜLÜNER, Sinan (2014). "Yabancı Seyyahların Gözlemleriyle Roma ve Bizans Dönemi'nde Ankara" (PDF). *Ankara Araştırmaları Dergisi* 2 (1). s. 11-21.

TEZCAN, B. (1966). 1964 Koçumbeli Kazısı. Koçumbeli Excavation in 1964. Ankara.

TRKTEKİ Murat, (2010). Batı ve Orta Anadolu'da ark Yapımı anak çömleğin Ortaya ıkışı ve Yayılımı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

ÜNAR řükrü, (20211). Atatürk Dönemi'nde Türk Arkeolojisi, Anasay Dergisi, Sayı 11, 2020, s. 129-148.

YOUNG, R. S. (1956). The Campaign of 1955 Gordion, Preliminary Report, American Journal of Archaeology 60-3, s.249-266.

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.